

Maahanmuuttajataustaisten nuorten hyvinvointi ja sen seuranta

Päälöydökset

- Maahanmuuttajataustaiset nuoret erottuivat valtaväestöstä kaikilla kouluasteilla
- Selvimmin valtaväestöstä erottuivat ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuoret, jotka erottuivat myös muista tarkastelluista ryhmistä
- Etenkin ystävättä jääminen, kiusatuksi tuleminen ja ahdistuneisuus olivat ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuorilla muita yleisempiä
- Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuorten hyvinvoinnissa oli suuria eroja syntymämaan mukaan

JOHDANTO

Lapset ja nuoret ovat yhteiskunnassa helposti haavoittuva ryhmä. Maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on usein lisätuen tarvetta liittyen kotoutumiseen, oppimiseen, koulutuspolkuihin, terveyden ylläpitämiseen ja hyvään sosiaaliseen ja psykososiaaliseen kasvuun. Maahanmuuttajataustaisista lapsista ja nuorista ja heidän hyvinvoinnistaan on toistaiseksi Suomessa hyvin vähän tietoa. Kuitenkin tiedon tarve on suurta sekä eri kuntatoimijoiden että kansallisen kotoutumisen seurantajärjestelmän näkökulmasta.

Valtakunnallisesti kattavia tietolähteitä maahanmuuttajataustaisen lapsiväestön terveys- ja hyvinvointitiedon tuottamiseksi ovat rekisterit. Näiden lisäksi Kouluterveyskysely on keskeinen tietolähde. Vuonna 2013 Kouluterveyskyselyyn lisättiin vastaajien etnistä taustaa kartoittavia kysymyksiä, joiden avulla maahanmuuttajataustaisten nuorten terveys- ja hyvinvointitietoa on voitu lisätä.

MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN NUORTEN HYVINVOINTI KOULUTERVEYSKYSELYN MUKAAN

Kouluterveyskysely on kohdennettu perusopetuksen 8. ja 9. luokkien oppilaille sekä lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Vuonna 2013 Kouluterveyskyselyyn osallistui yhteensä 178 441 oppilasta ja opiskelijaa, joista 3 % kuului ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajiin, 1,5 % toisen sukupolven maahanmuuttajiin ja 6 % monikulttuuristen perheiden nuoriin (taulukko 1).

Taulukko 1. Maahanmuuttajataustaisten nuorten osuus Kouluterveyskyselyssä

	Peruskoulu	Lukio	AOL	Yhteensä
Valtaväestö	86 065	43 859	30 622	160 546
Monikulttuuristen perheiden nuoret*	5 972	2 624	1 630	10 226
II sukupolven maahanmuuttajat**	1 641	703	307	2 651
I sukupolven maahanmuuttajat***	2 784	830	1 404	5 018
Yhteensä	96 462	48 016	33 963	178 441

* nuoret, joiden vanhemmista toinen on syntynyt Suomessa ja toinen ulkomailla

** nuoret, jotka ovat itse syntyneet Suomessa, mutta joiden vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla

*** itse ulkomailla syntyneet nuoret, joiden vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla

Kirjoittajat:
Anni Matikka,
Tutkija, THL
Katja Wikström
Tutkija, THL
Nina Halme
Erikoistutkija, THL

Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuorten yleisimmät syntymämaat olivat Venäjä, Viro, Somalia, Ruotsi ja Irak.

Näin tutkimus tehtiin

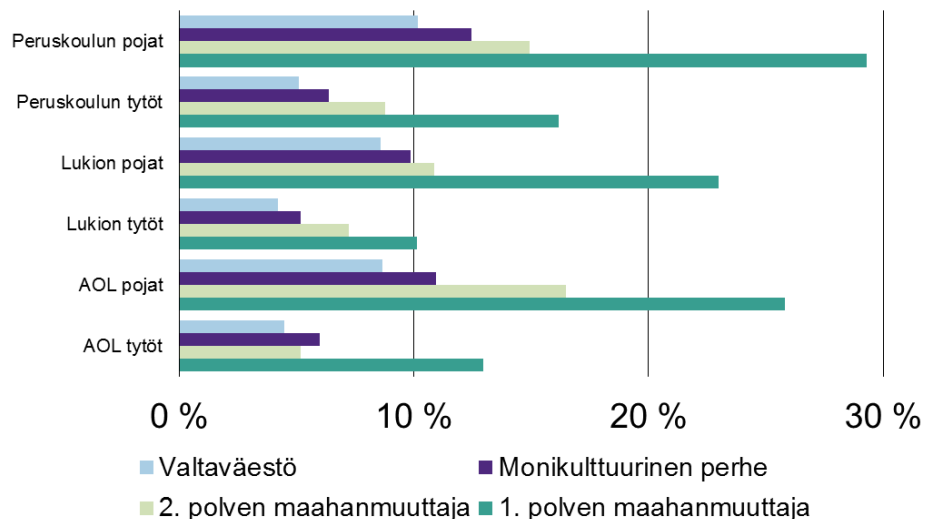
Kouluterveyskyselyyn vastasivat peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat sekä ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat keväällä 2013.

Aineisto luokiteltiin vastaajan ja vastaajan vanhempien syntymämaan mukaan neljään luokkaan: valtaväestöön, monikulttuuristen perheiden nuoriin, toisen sukupolven maahanmuuttajiin ja ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajiin.

Lisäksi eroja tarkasteltiin kaikilla kouluasteilla yhteensä ja luokiteltuna yleisimpien syntymämaiden mukaan.

Maahanmuuttajataustaisten nuorten hyvinvoinnissa ja terveydessä havaittiin merkittäviä eroja valtaväestöön verrattuna kaikilla kouluasteilla. Maahanmuuttajataustaiset nuoret eivät ole keskenään samankaltainen ryhmä. Merkittäviä eroja on etenkin ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajien ja muiden maahanmuuttajataustaisten ryhmien välillä ja nuoren oman syntymämaan mukaan. Etenkin ystävättä jääminen, kiusaaminen ja ahdistuneisuus olivat yleisempiä ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajilla.

Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuoret olivat selvästi muita nuoria yleisemmin vailla yhtään läheistä ystävää. Pojilla läheisen ystävän puute oli tyttöjä yleisempää. Eri kouluasteilla ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajapojista 23–29 ja -tytöistä 10–16 prosenttia ilmoitti, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää, jonka kanssa voisi keskustella luottamuksellisesti omista asioista (kuvio 1).

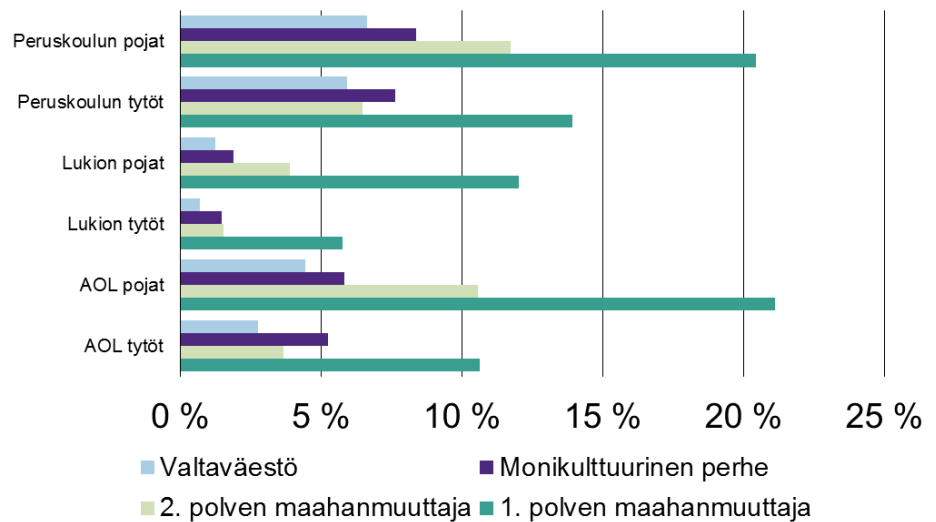

Kuvio 1. Ilman läheistä ystävää olevien nuorten osuus eri kouluasteilla (N=178 441).

Läheisen ystävän puuttuminen oli yleisintä Somaliassa tai Irakissa syntyneillä nuorilla (37 %). Venäjällä tai Virossa syntyneillä vastaava osuus oli 15 prosenttia, muilla ulkomailla syntyneillä 14 prosenttia ja Suomessa syntyneillä 7 prosenttia.

Lisäksi maahanmuuttajataustaiset nuoret ja heistä erityisesti ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajat kokivat ongelmia koulun tai oppilaitoksen työilmapiirissä yleisemmin kuin muut (24–45 % vs. 8–33 %). Somaliassa tai Irakissa syntyneet nuoret kokivat ongelmia työilmapiirissä yleisemmin kuin muissa maissa syntyneet (50 % vs. 19–30 %).

Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuoret joutuivat selvästi muita yleisemmin myös koulukiusatuiksi. Poikia kiusattiin tyttöjä yleisemmin. Eri kouluasteilla ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista 12–21 ja -tytöistä 6–14 prosenttia kertoi joutuneensa viikoittain koulukiusatuksi (kuvio 2).

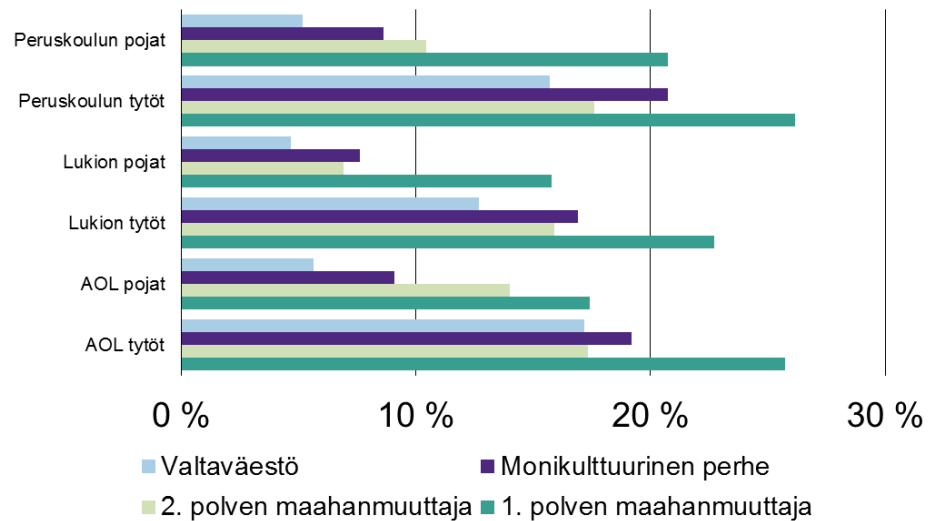
Kuvio 2. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa olleiden nuorten osuus eri kouluasteilla (N=178 441).

Somaliassa tai Irakissa syntyneet nuoret joutuivat selvästi muita yleisemmin koulukiusatuiksi. Heistä 27 prosenttia kertoi joutuneensa koulukiusatuksi viikoittain, kun vastaava osuus Venäjällä tai Virossa syntyneistä oli 12 prosenttia, muista ulkomailla syntyneistä 10 prosenttia ja Suomessa syntyneistä 4 prosenttia.

Myös maahanmuuttajanuorten fyysisen uhan kokemukset vaihtelivat sukupuolen, kouluasteen ja syntymämaan mukaan. Pojat olivat kokeneet fyysistä uhkaa tyttöjä useammin ja kokemukset olivat yleisempiä ammattioppilaitosten ja peruskoulun pojilla kuin lukion pojilla. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojat olivat kokeneet fyysistä uhkaa yleisemmin kuin muut kaikilla kouluasteilla. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista 30–53 ja -tytöistä 18–30 prosenttia oli kokenut fyysistä uhkaa viimeksi kuluneen vuoden aikana. Muiden ryhmien pojista fyysistä uhkaa oli kokenut 16–35 prosenttia ja tytöistä 9–30 prosenttia. Fyysisen uhan kokemukset olivat Somaliassa ja Irakissa syntyneillä selvästi yleisempiä kuin muilla (53 % vs. 18–32 %).

Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajatyttöillä oli muita yleisemmin ahdistuneisuutta kaikilla kouluasteilla. Tyttöjen ahdistuneisuus oli yleisempää kuin poikien. Ensimmäisen polven maahanmuuttajatyttöistä 23–26 prosenttia raportoi kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Vastaava osuus ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista oli 16–21 prosenttia. Muiden ryhmien tytöistä ahdistuneisuutta koki 13–21 prosenttia ja muiden ryhmien pojista 5–14 prosenttia (kuvio 3).

Ahdistuneisuus oli yleisintä Somaliassa tai Irakissa syntyneillä. Heistä 28 prosenttia koki ahdistuneisuutta, kun muissa maissa syntyneistä ahdistuneisuutta koki 11–17 prosenttia.

Kuvio 3. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokeneiden nuorten osuus eri kouluasteilla (N=178 441).

YHTEENVETO

KIRJALLISUUTTA

Kouluterveyskysely.
www.thl.fi/kouluterveyskysely

Terveytemme -portaali

Maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön nuorten terveys- ja hyvinvointi-indikaattoreita on saatavissa osoitteessa:
www.terveytemme.fi/lastenterveys/maamunuoret

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
 PI 30 (Mannerheimintie 166)
 00271 Helsinki
 Puhelin: 029 524 6000

ISBN 978-952-302-521-9 (painettu)
 ISBN 978-952-302-522-6 (verkko)
 ISSN 2323-5179

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-522-6>

www.julkari.fi
www.thl.fi

Tämän julkaisun viite:
 Matikka ym. 2015. Maahanmuuttajataustaisten nuorten hyvinvointi ja sen seuranta. Tutkimuksesta tiiviisti nro 29, syyskuu 2015. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Maahanmuuttajataustaiset nuoret, etenkin ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajat, erottuvat valtaväestöstä kaikilla kouluasteilla. Maahanmuuttajataustaiset nuoret eivät ole samankaltainen, yleistettävissä oleva ryhmä, vaan nuoren syntymämaa ja Suomessa asuttu aika vaikuttavat merkittävästi maahanmuuttajataustaisten nuorten hyvinvoinnin eroihin. Tämän vuoksi maahanmuuttajataustaisten nuorten terveyden ja hyvinvoinnin seuranta on ensiarvoisen tärkeää ja se tukee maahanmuuttajanuorille suunnattujen palveluiden kehittämistä ja niiden tarpeen arviointia.

Suomessa maahanmuuttajien kotoutumisen seurantavastuu on työ- ja elinkeinoministeriöllä, mutta ainakaan toistaiseksi seurantarjestelmä ei ole kattanut lapsia ja nuoria. Lisäksi kuntien tulisi seurata asukkaidensa terveydentilaa ja hyvinvointia väestöryhmittäin. Kuntatasolla tämä on haasteellista ja erityisesti vähemmistöryhmiä koskeva tieto on ollut puutteellista. Myös maahanmuuttajien määrä kunnissa vaihtelee ja kuntakohtaisen tietotuotannon mahdollisuudet ja tarpeet ovat hyvin erilaisia. Rekistereiden lisäksi Kouluterveyskysely on mahdollistanut terveys- ja hyvinvointitiedon tuottamista maahanmuuttajataustaisista lapsista ja nuorista.

Kouluterveyskyselystä on tuotettavissa maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten indikaattoritietoa mm. terveydestä, hyvinvoinnista sekä kasvuympäristöön, koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvistä asioista. Siitä saadaan tietoa nuoren sukupuolen, kouluasteen, syntyperän ja sukupolvisuuden mukaan. Kouluterveyskyselystä voidaan tuottaa myös aluetasoa tietoa, mutta maahanmuuttajataustaisten vastaajien määrä eri alueilla vaihtelee ja asettaa näin rajoituksia tietotuotannolle. Tulevaisuudessa maahanmuuttajataustaisten nuorten määrän kasvaessa ja tutkimusaineistojen kertyessä lisääntyvät myös tietotuotannon mahdollisuudet.

Valtakunnallista maahanmuuttajanuorten tietotuotantoa pääkaupunkiseudulla ja AVI-alueittain on testattu THL:n koordinoimassa EU:n Kotouttamisrahaston rahoittamassa Maahanmuuttajanuorten tarpeet tunnetuksi -hankkeessa. Siinä tuotetut Kouluterveyskyselyn tiedot ovat nähtävissä Terveytemme -portaalista.